

Nieuwe media

Nieuwe rechten

Nieuwe kansen

Nieuwe media roepen diverse auteursrechtelijke kwesties op. Daarom studeert de Europese Commissie op een andere invulling van het reproduktierecht en een eventueel nieuw transmissierecht. De commissie is ook voor de oprichting van een 'one stop shop' waar men centraal rechten kan identificeren.

De stormachtige publicitaire opkomst van de nieuwe media, en in het bijzonder de doorbraak naar het grote publiek van Internet, heeft zo ongeveer een maatschappelijke discussie losgemaakt over de vele juridische vraagstukken die verband houden met de digitale revolutie. Terugkerende thema's zijn de oncontroleerbare verspreiding van kinderporno en meer in het algemeen de vraag wie er nu aansprakelijk is voor uitingen op Internet. Ook de vraag naar 'de rechten' krijgt in allerlei varianten veel aandacht; is het gebruik van auteursrechtelijk beschermd werk op

Internet vrij? Heb ik wel de rechten om iets op cd-i of cd-rom te zetten? Kan het auteursrecht überhaupt wel worden gehandhaafd in het digitale tijdperk en zo ja, wie moet de rechten eigenlijk handhaven en welk recht is toepasselijk?

Kortom: nieuwe media, nieuwe rechten, nieuwe kansen, maar ook nieuwe bedreigingen. Voor juristen en belanghebbenden heeft het iets van een pretpark met net iets te veel attracties om in één bezoek gebruik van te maken. Zelfs wanneer men zich beperkt tot het auteursrecht, is er nog een overmaat aan relevante thema's. Een willekeurige opsomming van recente incidenten en voorvallen illustreert dit aardig.

Zo berichtte de Volkskrant op 26 april van dit jaar dat PTT Telecom juridische stappen overwoog tegen de exploitant van een digitale telefoongids onder de naam 'web.tel' op Internet. Deze exploitant, die zich sierde met de naam Vuurwerk, bood aan alle Internet-gebruikers de gids aan en exploiteerde zijn activiteit door adverteerders te werven met het argument dat het inlichtingennummer van PTT Telecom in 1995 maar liefst 84 miljoen keer zou zijn geraadpleegd. Een ander voorval dat recent de kranten haalde betrof het IRT rapport dat daags na de uitgave in vele lijvige delen, integraal op Internet stond. Ook dit voorjaar kwam het bericht dat het in Frankrijk verboden boek van de lijfarts van wijlen president Mitterrand, Claude Gubler — waarin deze allerlei medische geheimen over de vroegere president onthulde —, al enkele dagen na het rechterlijke gebod om het boek uit de handel te halen op Internet was gezet door het nieuwe media café Le Web uit Besançon. Tegenover deze voorbeelden van digitale vrijbuitery staan ook recente initiatieven van rechthebbenden, zoals de Buma die zich op Internet heeft gestort met haar eigen Buma-regeling.

Deze regeling voorziet erin dat elke Internet-gebruiker die een muziekfragment van minder dan dertig seconden op zijn web-site zet, daarvoor tien gulden per maand betaalt als auteursrechtelijke vergoeding voor het gebruik van beschermd werk. Dit initiatief van Buma heeft al weer geleid tot een tegenreactie waarbij een anti-Buma-pagina op Internet is geopend. Voorts heeft journalist Francisco van Jole Buma uitgedaagd om hem gerechtelijk te vervolgen. Hij begrijpt namelijk niet dat Buma er geen probleem mee

heeft wanneer hij op zijn antwoordapparaat een deuntje inspeelt, maar wel problemen maakt wanneer hij hetzelfde doet op zijn homepage op het World Wide Web.

Groenboek Deze voorbeelden en initiatieven illustreren de diversiteit van de auteursrechtelijke vragen die de nieuwe media oproepen en in het bijzonder de vraag naar de toepasselijkheid van de in de wet geregelde beperkingen op dit recht. Ik wijs bijvoorbeeld op de openbaarmaking in besloten kring (art. 12 lid 2 Auteurswet), de verveelvoudiging voor eigen oefening, studie of gebruik (art. 16b lid 1 Auteurswet), het citaatrecht (art. 15a Auteurswet) en de secundaire openbaarmaking van een werk dat oorspronkelijk vanwege de overheid openbaar werd gemaakt (art. 15b Auteurswet).

Niet alleen de Nederlandse Auteurswet en haar wettelijk geregelde beperkingen zijn van belang voor een juridische plaatsbepaling bij het denken over het gebruik van beschermd werk in nieuwe media. Het is een wereldwijd vraagstuk. In het afgelopen jaar verschenen derhalve zowel in het Verre Oosten als in de Verenigde Staten en in Europa van overheidswege opgestelde discussiedocumenten die de gedachtenvorming over de auteursrechtelijke aspecten van nieuwe media moeten structureren en stimuleren.

Zo is in Nederland de gedachtenvorming het afgelopen jaar vooral ingegeven door het door de Europese Commissie vervaardigde document 'Groenboek Auteursrecht en naburige rechten in de Informatiemaatschappij'. De toegenomen gebruiksmogelijkheden van auteurs- en nabuurrechtelijk beschermd werk dienen volgens de Commissie te leiden tot een grotere bescherming van

Digitalisering
is zonder twijfel
ook onder
het huidige recht
een verveelvoudiging
waarvoor toestemming
van de auteur
is vereist.

de rechthebbenden door het ontwikkelen van nieuwe rechten en het terugdringen van de bestaande beperkingen bij de uitoefening van het auteursrecht. Bij de begripvorming over vergroting van de bescherming zoekt de Commissie aansluiting bij het gedachtegoed dat zij heeft ontwikkeld bij haar eerdere auteursrechtelijke richtlijnen, in het bijzonder de Softwarerichtlijn en de Leen- en Verhuurrichtlijn.

Reproductierecht De door de Commissie beoogde versterking van de positie van de rechthebbende komt allereerst tot uitdrukking door haar 'verkennde beschouwingen' over het reproductierecht. De Commissie beschouwt het reproductierecht als het hart van het auteursrecht en meent dat een verregaande greep van de rechthebbende op reproductiehandelingen vereist is. Zij suggereert dat daartoe aansluiting zou kunnen worden gezocht bij de benadering uit de software-richtlijn waar toestemming van de rechthebbende nodig is voor 'de permanente of tijdelijke reproductie van een deel of het geheel van een computerprogramma, ongeacht op welke wijze en in welke vorm'. Die toestemming is dus ook nodig voor het laden of in beeld brengen, of het uitvoeren van transmissie of opslag van een computerprogramma waarbij een reproductie noodzakelijk is. Ook digitalisering van een werk (het omzetten in digitale vorm) valt daaronder.

De definitie die betrekking heeft op de software-richtlijn, breidt de bevoegdheden van de auteursrechthebbende uit tot 'eenvoudige' gebruikshandelingen die traditioneel niet aan het verbodsrecht van de auteur onderhevig zijn. Deze uitbreiding van de bevoegdheden van de auteur en het doorbreken van het traditionele systeem van het auteursrecht is op grond van het Nederlandse auteursrecht

echter niet noodzakelijk. Digitalisering is namelijk zonder twijfel ook onder het huidige recht een verveelvoudiging waarvoor toestemming van de auteur is vereist. In wetenschappelijke kringen van het auteursrecht (Dommering, Hugenholtz, Verkade) klinkt steeds luider het bezwaar tegen het alsmaar verder oprekken van het reproductiebegrip.

Ook de officiële reactie van de Vereniging voor Auteursrecht is niet positief over de benadering van de Commissie met betrekking tot het reproductierecht waar het gaat om diens kwalificatie als de kern van het

Of het 'digital copyright management scheme' ooit meer wordt dan de virtuele wereldkassa van zwerver Theo, moeten wij afwachten. FOTO: BERT NIENHUIS

auteursrecht. In plaats van (fysieke) verveelvoudiging is volgens een studiec ommissie van de Vereniging voor Auteursrecht het belangrijkste bestanddeel van exploitatie bij elektronische distributie de toegang tot en het gebruik van de data. De studie-

commissie denkt dan ook veeleer in de richting van een pay per use system. Door een pay per use system zou zowel de toegang als het gebruik per werk moeten worden geregeld en zou bovendien de partij die toegang verschaft aansprakelijk moeten worden gehouden voor de heffing en afdracht van de vergoeding.

Transmissierecht Met betrekking tot het openbaarmakingsrecht meent de Europese Commissie dat niet kan worden volstaan met een uitbreiding of herdefiniëring van dit begrip om digitale transmissie bevredigend te omvatten.

De Europese Commissie komt daarom met de vraag of er niet een nieuw zogeheten transmissierecht moet worden gecreëerd. Volgens de Commissie zou dat nieuwe recht kunnen worden geschied op de leest van het leen- en verhuurrecht, zoals in haar gelijknamige richtlijn. Het elektronisch ter beschikking stellen van een werk zou dan over één kam worden geschoren met het verhuurbegrip uit de richtlijn dat luidt: 'het voor gebruik ter beschikking stellen voor een beperkte tijd en tegen een direct of indirect economisch voordeel'.

Ook voor deze suggestie lijkt auteursrechtelijk Nederland niet onmiddellijk warm te lopen. In het rapport van de Vereniging voor Auteursrecht wordt erop gewezen dat het Nederlandse equivalent van de communication to the public, het openbaarmakingsrecht, geen onzekerheid laat over

de vraag of er sprake is van een aan de auteur voorbehouden handeling wanneer het werk op verschillende plaatsen aan verschillende personen wordt medegedeeld. Met andere woorden voor een 'communication to the public' is naar Nederlands recht

niet vereist dat van het werk kennis genomen moet worden door meerdere personen tegelijkertijd op dezelfde plaats. Aldus bestaat niet de noodzaak voor een nieuw recht, wanneer de betreffende handeling reeds onder het bestaande openbaar-makingsrecht kan worden begrepen.

One stop shop Met betrekking tot de problematiek van de verwerving van een veelheid en grote verscheidenheid van rechten bij de uitgave van een multimedia-product toont de Commissie zich geen voorstander van het invoeren van dwanglicenties of het op enig andere wijze beperken van de bescherming die de intellectuele eigendomsrechten bieden. Een verplichte vertegenwoordiging via collectieve belangenorganisaties zoals in de satelliet- en kabelrichtlijn is voorzien, heeft evenmin op voorhand de zegen van de Commissie. De Commissie wil de problematiek het liefst door de markt zelf laten oplossen. Zij zou daartoe graag zien dat er een *one stop shop* zou ontstaan. Deze *one stop shop* zou de vorm moeten aannemen van een databank waar men centraal de rechten kan identificeren. Dit is voor alle duidelijkheid iets anders dan het bij één inkooppunt verwerven van alle rechten, hetgeen mogelijk is bij een 'clearing house'. Het is een mooie gedachte, maar het is voorlopig nog maar de vraag of de traditionele (collectieve) rechtenbeheerorganisaties deze ontwikkeling zullen stimuleren. Van diverse kanten gloort namelijk de hoop dat de nieuwe technieken het mogelijk zullen maken dat de structurele ontwikkeling van de laatste jaren van individueel naar collectief rechtenbeheer kan worden gekeerd, zodat rechthebbenden weer zelf hun rechten kunnen uitoefenen in plaats van aangewezen te zijn op de Buma's en Sena's van deze wereld.

Ook de minister van justitie heeft intussen — zij het voorlopig — officieel gereageerd op het Groenboek bij de opening van het congres 'Copyright in cyberspace, copyright in the global information infrastructure', dat op 6 juni georganiseerd werd door de internationale auteursrechtenorganisatie ALAI. Volgens minister Sorgdrager zou het beslissend voor de toekomst van het traditionele auteursrecht in een digitale omgeving zijn dat het auteursrecht in staat is er voor te zorgen dat auteurs hun rechten kunnen blijven exploiteren en dat de informatie voor het publiek beschikbaar blijft. Zij spreekt zich duidelijk uit tegen onbegrensde verspreidingsmogeheden

via Internet met de mededeling dat ook in cyberspace afspraken nodig zijn. Wel wijst de minister erop dat er een evenwicht dient te zijn tussen alle betrokken belangen: enerzijds de rechten van de makers van creatieve producten en de exploitanten en anderzijds het belang van de openbaarheid voor bibliotheken, de pers en de gebruikers. Het scheppen van waarborgen voor alle betrokken belangen is haar leidraad en zij ziet niet onmiddellijk aanleiding om nieuwe rechten te creëren. De abstracte begrippen 'openbaarmaking'

ming, maar ook de onzekerheid van de rechthebbenden over de auteursrechtelijke beschermbaarheid van hun werk in het digitale tijdperk. Het eindeloos kunnen kopiëren zonder kwaliteitsverlies en het razendsnel en wereldwijd verplaatsen van informatie stelt immers ongekende eisen aan de handhavingsmogelijkheden van het auteursrecht. Het lijkt niet ondenkbaar dat wanneer het werk eenmaal (al dan niet geautoriseerd) is gedigitaliseerd, het verbodsrecht van de auteur in veel gevallen nog slechts een vergoedingsaanspraak zal kun-

Voor juristen en belanghebbenden hebben de nieuwe media iets van een pretpark met net iets te veel attracties om in één bezoek gebruik van te maken.

en 'verveelvoudiging' zijn haars inziens ook goed toepasbaar in een digitale omgeving en het zou veeleer moeten gaan om een verduidelijking en herdefiniëring van bestaande begrippen in het licht van nieuwe technologieën dan om de introductie van nieuwe rechten of de invoering van nieuwe beperkingen. In welke richting deze verduidelijking en herdefiniëring gaat, zal waarschijnlijk blijken wanneer de nadere advisering over het Groenboek heeft plaatsgevonden door de Ministeriële Adviescommissie Auteursrecht onder voorzitterschap van Prof. Mr D.W.F. Verkade. Dit nadere advies wordt in september van dit jaar verwacht.

Virtuele wereldkassa Net als in het pretpark zijn sommige attracties in werkelijkheid minder spectaculair of minder eng dan ze lijken. In de *Los Angeles Times* van enige tijd geleden werd er nog eens aan herinnerd dat de filmproducenten bij de opkomst van de video hebben getracht de videorecorder te verbieden en dat in een recenter verleden door de exploitanten van beschermd werk ook werd getracht de DAT-recorder tegen te houden. Nu zien wij weer dat in Amerika 25 belangrijke bedrijven (waaronder Time Warner en Microsoft) een verbond hebben gevormd onder de naam Creative Incentive Coalition tegen het ongeautoriseerde gebruik van auteursrechtelijk beschermd werk op Internet. Deze initiatieven illustreren niet slechts de onzekerheid over de auteursrechtelijke bescher-

men zijn. In Amerika wordt op dit moment de Copyright Protection Act 1995 in het Huis van Afgevaardigden behandeld. In deze wet wordt naast een transmissierecht ook een zogenaamd *digital copyright management scheme* voorzien. Dit systeem zou ertoe moeten leiden dat al het beschermde materiaal is voorzien van een elektronische envelop met informatie die het mogelijk maakt om de rechthebbende te traceren. Of dit systeem daadwerkelijk tot stand komt en vervolgens ook technologisch zo kan worden ontwikkeld dat het een 'intelligent' systeem wordt dat het verbodsrecht van de rechthebbende weer kan laten functioneren, lijkt mij hoogst onzeker. Voorlopig roept het bij mij slechts de herinnering op aan de zwerver Theo die jarenlang bedelde in de hoofdstedelijke Leidsestraat. Toen hij in 1990 geïnterviewd werd door *Vrij Nederland* en hem de vraag werd gesteld waarom hij toch bedelde en niet gewoon bijstand genoot, antwoordde hij beminnelijk dat hij het helaas te druk had om naar de sociale dienst te gaan, want hij was immers boekhouder van de wereldkassa! Of het *digital copyright management scheme* ooit meer wordt dan deze virtuele wereldkassa van zwerver Theo, moeten wij afwachten.

MARCEL DE ZWAAN

De auteur is advocaat bij Houthoff te Amsterdam en gespecialiseerd in intellectueel eigendom.